

Roma Ridens (II)

De roomse penetratie in Nederland is veelszins een pénétration pacifique, een vreedzame opdringing van het Zuiden naar het Noorden. En de wijze van doen verschilt al naarmate men in Noordelijker regionen komt. Zo liden we enige tijd geleden in „In de Waagschaal” onder de rubriek „Terzijde” — we werpen daar wel eens een meer dan zijdelingse blik in — dat bij de ingebruikneming van een nieuw gebouw van Peek en Cloppenburg te Eindhoven de magazijnen door de deken van die stad waren ingewijd. Dat is zo de wijze, waarop Rome de brug slaat tussen religie en negotie: door de ambtswaardigheid van de hogere clerus wordt het lagere leven, ook van de katoentjes en de confectie „gewijd”. Niet dus met confetti, maar met wijwater. Hier zou voor de kopers een religieuze kwestie à la Corinthe kunnen ontstaan. Daar waren wel niet — zover ons bekend — de lapjeswinkels, maar dan toch de slachthuizen aan de goden gewijd. En men heeft daar onder de christenen maar moeite genoeg mee gehad. De zwakken-in-het-geloof huiverden ervoor terug aan de afgoden gewijd, met de afgoderij besmet vlees te eten. Ons zal de „wijding” van Peek en Cloppenburg niet deren. We zouden er zonder een verontrust geweten, kleine man, die we zijn, ons confectiepakketje kopen. Want wij weten, dat ook wijwater niets is in deze wereld. En daarom zouden we aan P. en C. niet voorbijgaan. Tenzij ons bleek, dat C. en A. toch voordeliger was. En het (wij)water is daar, geloven wij, hetzelfde.

Het is dan ook een andere vraag, die ons bezighoudt.

Deze: of roomse firma's, die in het Noorden hun magazijnen openen, daar ook publiek het kerkelijk ambt in betrekken. Of bijvoorbeeld ook bij de opening van een winkelbedrijf in Leeuwarden of in Groningen, in Assen of in Roodeschool de geestelijkheid zou worden genodigd voor een „wijding”? Of wacht men met dergelijke openbare acten, totdat de verroomsing ver genoeg is voortgeschreden?

Ergers is, dat Rome tot deze penetratie op gevaarlijker terrein dan dat der confectiekleding door „oecumenisch” doende protestanten wordt genodigd. Zo ontving ik onlangs een brief. Of liever De Brief. Te weten De Brief voor jongeren. Maandelijks schrijven van de Amsterdamse Maatschappij voor Jongeren, waarover ons blad op 22 Dec. j.l. reeds schreef. Prof. Berkouwer, Prof. Van Niftrik zitten daar met elkander aan de conferentie-tafel met Pater Jelsma M. S. C. Mannen, die onderling als vijanden — we denken hier niet aan gezindheid, maar aan een feitelijke stand van zaken — met elkander en met Pater Jelsma spreken moesten in de poort, gaan hier, gelijkgeschakeld wat hun recht van spreken betreft, „getuigen” van de Reformatie.

Pater Jelsma doet het — Rome's pretenties ten volle handhavende — op een wijze, die de argeloze lezer zou doen vergeten, dat de (onfeilbare) pauselijke stoel sedert de zomer van 1520, toen hij Luther, het „everzwijn, dat Gods wijngaard verwoest heeft”, in de ban deed, vele Anathema's tegen de Reformatie gesproken heeft en haar meer dan eens een „pest” heeft genoemd. We begrijpen dat. Temeer, waar wij zelf in eigen kring ervaren hebben, hoe snel kerkelijke rechters hun officiële vonnissen weten te verzwaren als de tactiek dat vordert.

Maar één ding begrijpen wij niet.

Te weten, dat onze „protestanten” (waar protestanten ze eigenlijk nog tegen?) zo argeloos zijn.

Officieel onthoudt Rome zich van alle medewerking aan de activiteit bijv. van de Wereldraad van Kerken.

Officieel is het ook aan Roomse geestelijken verboden deel te nemen aan het „interkerkelijk gesprek”.

Officieus wordt hun toegestaan op protestants terrein te „getuigen”.

Protestanten krijgen in Roomse kring geen voet aan de grond.

Vraagt men prof. Berkouwer als medewerker aan „Het Schild”? Prof. Van Niftrik aan „De Linie”?

Maar het A.M.V.J. vraagt Pater Jelsma.

Het geval zou met andere voorbeelden te vermeerderen zijn.

En we kunnen ons in zulk een situatie van éénzijdige „protestantse” gastvrijheid Rome weer niet anders voorstellen dan als Roma ridens: het lachende Rome.

Lachend over zulke ridicule „protestanten”.

„Altegoed is buurmans gek”.

Dit oordeel heb ik eens opgevangen uit de mond van een Augustijner pater, toen in Rooms gezelschap de ruimhartigheid van een inderdaad ruimhartig dorpspastoor luide werd geprezen.

De Augustijn wist niet, dat er één gereformeerde jongen in het gezelschap was.

Nóg zie ik zijn confusie, toen het hem werd verhaald.

Wat later onderhield hij zich vriendelijk met me. Dat was balsem op de wonde.

Kloosterbalsem.

D. E. C.

van onze Here Jezus Christus. Die de zonden vergeeft, maar die ook het leven geneest. Als we oprecht geloven, dat God ons zo lief heeft gehad, dat Hij zijn eigen Zoon gegeven heeft voor onze zonden, dan kunnen we niet meer in de zonde blijven leven. Dan zullen we er tegen strijden in de kracht des Heiligen Geestes.

Dan zullen we volharden in het gebed.

Dan zullen we in ons bidden de Here kennen, ook ten opzichte van onze zonden.

Dan laten we Hem daar niet buiten.

Dan stellen we ons voor het aangezicht van Hem, voor wie alle dingen naakt en geopend liggen, ook onze zonden, die we voor anderen kunnen bedekken.

In ons kennen van de Here kennen we dan ook ons zelf.

En dan helpt Hij ons van onze zonden af.

Want Jezus zal zijn volk van hun zonden bevrijden.

Ik kan mij voorstellen, dat iemand denkt: Dat riekt een beetje naar perfectionisme.

Laat ik zo iemand geruststellen.

Er blijven zwakheden en gebreken in het leven van Gods kinderen.

Maar die blijven dan toch in hun leven t e g e n h u n w i l .

Ze hebben er verdriet over. Ze belijden ze oprecht voor de Here.

Ze haten de zonden en vlieden er voor. En ze strijden er tegen. Ten bloede toe.

Maar laat ons die zwakheden en gebreken niet gebruiken als een deukje voor het bloeden. Ik hoorde een student voor een dertig jaar, na een driftbui, eens zeggen: „Zo ben ik nu eenmaal. Ik kan ook niet helpen, dat God mij zo gemaakt heeft”.

Laten we oppassen voor zulk een redenering.

God wil de zonde niet. In uw en in mijn leven niet. Hij haat de zonde.

En wij zullen ze haten. Met een volkomen haat.

„Indien dan uw rechteroog u tot zonde zou brengen, ruk het uit en werp het van u, want het is beter voor u, dat één uwer leden verloren ga en niet uw gehele lichaam in de hel geworpen worde” (Matth. 5:29).

„Wie zou de afdwalingen verstaan? Reinig mij van de verborgene afdwalingen. Houd Uw knecht ook terug van trotsheden, laat ze niet over mij heersen. Dan zal ik oprecht zijn en rein van grote overtreding. Laat de redenen mijns monds en de overdenking mijns harten welbehaaglijk zijn voor uw aangezicht, o HERE, mijn rotssteen en mijn verlosser” (Psalm 19 vs 13—15).

„Doorgrond mij, o God! en ken mijn hart; beproef mij en ken mijn gedachten. En zie of bij mij een schadelijke weg is, en leid mij op de eeuwige weg” (Ps. 139:23, 24).

H. J. J.

KERKELIJK LEVEN

„Uiterst moeilijk gewetensconflict” (II)

In ons vorig artikel gaven we in eigen woorden van de schrijvers der aangehaalde brochure te kennen, dát, en ook waarom zij zich door hun synode met de z.g. nieuwe Kerkorde zien geplaatst voor een „uiterst moeilijk gewetensconflict”. En we waren voornemens, in aansluiting daaraan nog na te gaan, wat volgens de rechterlijke uitspraak te doen was voor hen, die dit gewetensconflict niet langer kunnen dragen.

Het antwoord is kort. De rechtbank heeft de invoering der nieuwe z.g. kerkorde niet ongeldig verklaard. Dat is één. En hij heeft voorts gezegd: u kunt toch, als u wilt, vertrekken? Dat is twee.

Over dat recht-van-vertrekken wordt in de stukken herhaaldelijk gesproken.

Het Gerechtshof te 's-Gravenhage heeft in zijn vonnis wel even ter sprake gebracht de ook door ons verleden week gememoreerde vraag, of de hervormde Synode wel bevoegd is, om krachtens eigen reglement de haar bij Koninklijk Besluit van 1816 (!) toegekende rechten tegenover de plaatselijke gemeenten uit te breiden (b.v. door deze laatste te dwingen mee te betalen aan wat de synode belieft te subsidiëren, of in te stellen, doch wat tegen de geloofsovertuiging der orthodoxie ingaat). Maar, zo zegt het Hof, appellanten hebben over deze vragen geen uitspraak van het Hof verlangd. En dus bleven die kwesties liggen.

Maar wat de materie betreft sprak het Hof uit:

1) voorop zij gesteld dat de gemeenten en lidmaten der kerk gebonden zijn aan de door „de Kerk” op reglementaire wijze genomen besluiten;

2) wie niet betaalt is nalatig in de uitoefening van de „verenigingsrechten”; het is dan ook niet te veroordeelen, dat de organisatie tegen zulke niet-betalers „sancties” vaststelt;

3) ook vroeger bestonden er trouwens zulke „sancties” tegen niet-betalers.

En wat hen betreft, die zich bezwaard gevoelen, heeft het Hof overwogen:

1) de vaststelling der Kerkorde is geschied door de synode, die van de Hervormde Kerk het hoogste orgaan is;

2) de Hervormde Kerk is naar burgerlijk recht een rechtspersoonlijkheid bezittend zedelijk lichaam;

3) het besluit der synode is verbindend voor de lidmaten (tenzij het indruist tegen het doel der kerk, de goede zeden of de openbare orde, of oplevert misbruik van bevoegdheid, een en ander behoudens het — in artikel 3 van het Algemeen Reglement der Herv. Kerk uitdrukkelijk erkende — recht van de lidmaten, uit het genootschap te treden).

Deze herinnering van het Hof is te betekenisvoller, nu vooraf in de „Pleitnotities” dit laatste punt was te berde gebracht. De Arrondissements-Rechtbank, die vóór het Haagse Hof reeds de klagers in het ongelijk gesteld had, was gekomen tot de uitspraak („overweging”):

„het feit, dat een minderheid in de Kerk zich met reglementair vastgestelde leerstellingen in gemeede niet kan verenigen, doet aan de verbindendheid daarvan — ook voor die minderheid — niet af, mits het personen, tot zodanige minderheid behorende, vrijstaat uit te treden uit de Kerk, hetgeen onbetwist vaststaat.

Welnu, op deze passage uit het eerste vonnis waren de Pleitnotities afgegaan. Dienaangaande wordt naar voren gebracht, dat de Rechtbank hier wel heel erg mis was. Lees maar:

„De Rechtbank voegde daar nog aan toe, dat het onbetwist vaststaat, dat een minderheid in de Kerk, die zich met de reglementair vastgestelde leerstellingen niet kan verenigen, vrijstaat uit te treden. Deze uitspraak getuigt van volslagen onbekendheid met de jurisprudentie op dit stuk bestaande uit de tijd der Doleantie. In talrijke beslissingen is toen uitgemaakt, dat het recht om uit te treden in de Hervormde Kerk juist niet bestond.”

Hierna volgt een verwijzing naar 13 uitspraken uit het jaar 1888, en 8 uit het jaar 1889. Een-en-twintig uitspraken! Men merkt in de Pleitnotities dienaangaande op: „In de geciteerde jurisprudentie is de leidende gedachte, dat de colleges en personen, die overeenkomstig de vigerende reglementen zijn toegetreden tot de Hervormde Kerk, deze band niet kunnen verbreken en dat de daartoe strekkende besluiten en handelingen van onwaarde zijn”. En ze verzoeken, „dat de rechter zich onthoudt van ongevraagde op niets gebaseerde opmerkingen, die in strijd zijn met talrijke geargumenteerde beslissingen”.

Na deze scherpe ontboezeming uit de mond van bezwaarden tegen het eerste vonnis is het des te opmerkelijker, dat het tweede vonnis, gelijk we zagen, nog een dikke streep zet onder wat het eerste ook in dezen had laten weten.

Men ziet het dus: de juridische conclusie is: bukk en of h e e n g a a n. Ten minste, als ge tot de Herv. Kerk behoort.

Tot zover ons overzicht van de feiten op dit punt.

Als we ons nu indenken hoe de rechtspraak, ook nog in de laatste weken, ten aanzien van enkele gereformeerde kerken geluid heeft, is het verschil duidelijk.

Geen wonder: de gereformeerde kerken leefden in kerkverband onder de „Dordtsche” kerkenordering. Het is billijk, dat de rechtbank ons daarnaar beoordeelt.

Maar de Herv. Kerk leeft niet onder deze K.O. En ook in de pleidooien, die in de jongste procedure zijn uitgegaan van de „bezwaarden” hebben dezen zelf zich op het standpunt geplaatst van de in 1816, dat fatale jaar, onder staatsdwang ingevoerde reglementen. De rechter moet nu eenmaal de rechten van minderheden of meerderheid aanwijzen onder het gezichtspunt van het binnen een instituut door allen tevoren aanvaarde „verenigingsrecht”.

Dat betekent dus: de enige weg voor hervormden, die zich in een gewetensconflict geworpen weten, is: gehoorzaam worden en gaan leven onder de Kerkenordering, die gebouwd is op de beginselen der confessie. Men heeft het geprobeerd met een procedure. Dat liep op niets uit. Maar God verspert de weg noodt. Hij zegt nog altijd: wees gehoorzaam — en alles is ineens goed.

We ontvingen juist deze week van de Heer C. Costerus te Elkerzee, die ook enige weken geleden hier aan het woord gekomen is, een nieuw ingezonden stuk. Aan het verzoek tot plaatsing willen we wel voldoen. Hier volgt het (de Heer Costerus schreef erboven: „Verliezen is uitgesloten”):

Hooggeachte Redactie,

Er leeft in de Herv. Kerk een vrij talrijk volk, dat de zaken nog wel helder ziet liggen. In tijden van roering, wanneer er onder de Herv. Geref. wat ging ritselen, dan kwamen hun leidlieden aandragen met „conscientiestoppers”. Als axioma van alle beginselwijsheden, wordt aan de Herv. Geref. steeds voorgehouden het „heilige” MOETEN, om met alle spiritisten, (Zie vervolg pag. 136)

ONGELING.

SCHRIFT

zijn in ons

die zonde wel

van hen, die

niet afstaan

wel verstaan

christendom

merken in het

naar het moet

hoe komt dat

in de kerk?

ot de vraag:

of meer zon-

it gesproken,

in het gebeu-

ruking maakt:

ge wel eens

gierig als hij

gestemd.

p een prikje:

ichtig en een

s en een vier-

ieren, dat we

tigheden ons

neisje, op de

uw les altijd

t te luisteren

g zijt lichaam

er en rein te

Zondag naar

n der traditie

is voor God.

een duimpje

e leer, terwijl

en voortvreet,

hel zal slepen.

n, die werden

melijk leefden

aren zich zou-

er, die ons van

volk van hun

m in ons hart

maar aan ons.

of gene zonde

ns bekend: Ik

te wilde afhel-

me nog een

iet is zo zoet.

aan de hand

re daarin niet

het bedrijven

maar hij ver-

s bidden: „Va-

verlos mij van

worden, dan is

ichtige genade

vrijdenkers e.d. in één kerkverband te blijven. (Alsof dat niet de hoogst denkbare aanranding en amsaad is, welke de Kroon van Christus kan worden aangedaan!).

Tengevolge van deze verkeerde voorlichting leefden de Herv. Geref. altijd onder zware gewetensdruk. Aandachtig wordt dat volk geobserveerd, en zodra de „waarnemingen“ uitwezen: Het wordt dat volk te machtig..... zie dan was daar..... de conscientiestopper..... Zo zijn de acties Modus Vivendi, Kerkherstel, Kerkopbouw, enz. allemaal conscientiestoppers geweest, zonder verdere voortzet. Veel praten over de breuk der Kerk, waaraan men nooit iets wenste te doen. Sinds 1 Mei 1951 is de druk op de gewetens toegenomen. Nu is voor de Hervormden aangebroken het tijdperk van „rijping voor de oordelen Gods“. Immers de combinatie „Kerk en Wereld“ is in rechten de Kerk binnengedragen. Wedergekeerde dagen van Noach. Koppeling van Israël te Baal Peor. Weet men dan niet, dat de gehele historie door, de oordelen Gods, juist de combinatie „Kerk en Wereld“ golden? Hoe was de houding van Luther bij zijn „uiterst moeilijk gewetensconflict“? Hier sta ik..... Ik kan niet anders..... God helpe mij. Hoe is de houding der Herv. Geref. thans bij hun „uiterst moeilijk gewetensconflict“? De gebruikelijke conscientiestopper! Een proces voeren over datgene wat alle Herv. Geref. bezig houdt. Een dagvaarding zodanig inkleden, dat verlies vooruit vaststaat. (Want de minderheid kan de meerderheid haar wil niet opdringen). Het proces verliezen, en dan geen verdere voortzet aan de zaak geven. En dan brochures schrijven: „Waar het tegen 't proces tegen de Herv. Kerk om gaat“, en een heileboel protest..... En..... achter de schermen zo hard mogelijk laboreren aan..... de volgende conscientiestopper. Ik heb zeker niet bedoeld, in mijn vorig stuk, uit deze conscientiestoppende brochure, mogelijkheden te distilleren. Toch wijst ook deze brochure de sleutelpositie aan voor iedere Hervormde gemeente, die zich niet zou wensen te onderwerpen aan de K.O. De kerkvoogdij, die de Herv. Gemeente rechtens vertegenwoordigt, heeft juridisch gelegenheid haar positie te laten bepalen. De Kerkvoogdij wint deze procedure ZEKER, en valt daardoor terug op „oud verband“. Wanneer gelijktijdig met de kerkvoogdij, de kerkeraad het offensief opent, krijgt ook de kerkeraad de gelegenheid, om terug te vallen op „oud verband“. Mocht er in den lande een Herv. Gemeente zijn, die dit wenst uit te maken, die wende zich tot ondergetekende. Een staf van Herv. rechtskundigen en professoren in het kerkrecht staat dan deze gemeente ter zijde. Dan zal er een meer steekhoudende dagvaarding worden uitgebracht..... Zou dit het donkere van onze tijd niet zijn, naar de klacht des profeten: „Er is niemand die voor de Waarheid zich in het gericht begeeft.....“?

Mocht er geen enkele gemeente zijn, die zich aan de verwoestende werking der K.O. wenst te onttrekken, dan blijft voor iedere Herv. Geref. het parool HEENGAAAN van kracht. Naar het gebod van Schrift en Belijdenis. Blijven als er verzet geboden wordt, heengaan als alles zich aan de K.O. wil onderwerpen. Wanneer men na 1 jaar nog geen verzet bespeurt, moet worden geconcludeerd, dat allen zich onderwerpen. Laten we hopen, dat vele gemeenten zich thans opgeven om het RECHT in de Herv. Kerk te verdedigen, naar Ledeboers woord: „De Herv. Kerk is van ONS en God zal ons haar op Zijn tijd weergeven“. Die tijd is NU. Als gij, Herv. Geref., de strijd maar aandurft..... Met dank voor plaatsing.

Hoogachtend,
C. COSTERUS, 118, Elkerzee.

Tot zover de Heer Costerus. Zijn artikel geeft ons aanleiding tot enkele opmerkingen. Maar die bewaren we liever tot volgende week.

We ontvingen een brief inzake „Holwerd“: mis-schien opent die een weg tot inzage van de stukken. Op dat punt kunnen we niets anders doen dan nog even afwachten.

K. S.

ZENDINGSWERK OP BORNEO

We ontvingen van de kerk van Drachten volgend verslag, waaraan we gaarne op haar verzoek plaats verlenen.

Ongeveer een half jaar lang heeft Uw Raad officieel niets vernomen van de arbeid op West Borneo. Dat ligt wel niet daaraan, dat er met betrekking tot dit zendings-terrein niets gebeurde of dat er door Ds Agema niets werd verricht. Integendeel, er is veel gebeurd, maar de dingen ontwikkelden zich op zulk een wijze en in zulk een tempo, dat definitieve mededelingen eerst nu gedaan kunnen worden. We willen beginnen, niet om redenen van belangrijkheid, doch om een goede volgorde te verkrijgen, met het verhaal over wat er aan het thuisfront gebeurd is. In December 1950 vertrok Ds Agema naar West Borneo. Hij nam zijn intrek bij de familie Dr. Hofsteenge te Ngabang. Zoals U zich nog zult kunnen herinneren, ligt deze plaats buiten het afgebakende zendings-terrein. Een woning was op dat terrein evenwel niet beschikbaar en met de bouw daarvan wilden de kerkeraad noch Ds Agema grote haast maken. Het nog geheel maagdelijk terrein moest eerst goed verkend worden opdat zo een goede plaats van definitieve vestiging zou kunnen worden uitgezocht. Daarbij moest Ds Agema eerst over gegevens beschikken, door hemzelf bijeengebracht. IJverig heeft hij zich aan zijn taak gekweten. Een drietal tournees, sommigen van een duur van bijna twee maanden, heeft hij gemaakt. Alle gerief heeft hij zich daarbij ontzegd, maar het resultaat ervan, dat hij in brede rapporten voor de kerkeraad heeft neergelegd, deden ons steeds meer bijzonderheden kennen omtrent terrein en bevolking. Deze verkenningarbeid duurde nog voort toen na een half jaar Mevr. Agema met haar kinderen in Ngabang arriveerde. Als woning werd toen beschikbaar gesteld een gedeelte van de woning van de verpleegsters Bos en Huan, die Dr. Hofsteenge assisteren, en ook leden onzer kerken zijn. De kerkeraad wil ook hier zijn dankbaarheid

„De negende man“

De nieuwe lector aan onze Theologische Hogeschool, drs. J. P. Lettinga, heeft verleden week — te laat voor vermelding in het nummer van toen — zijn openingsles gegeven.

De wijze, waarop lectoren hun arbeid beginnen is pluriform, wijl niet aan vaste ordinanties gebonden. Gewoonlijk beslissen de heren dus zelf. En ditmaal bleek de nieuwbencemde voor een openingsles te voelen, binnen het kader der Hogeschool. Er waren enkele genodigden en voorts hoogleraren en lectoren. Er was juist vergadering van curatoren en „Stichting“ geweest: de aanwezigen, die tijd hadden, hebben de kans meteen aangegrepen om hun kennis van het hebreuws op te frissen, dan wel te verkrijgen.

Want ook dit laatste was mogelijk. Een goed lector moet ook goed docent wezen: de heer Lettinga heeft zich als zodanig doen kennen. Hij gaf een expose van de geschiedenis der hebreuws taal en van haar plaats in de „semietische talen“. Het overzicht liep dus over onderscheiden eeuwen. Niettemin is de spreker erin geslaagd, de essentiële overgangen en wendingen zo duidelijk te markeren, dat ook de onkundigen er iets van mee konden nemen. Een zeer interessant detail was, dat de hebreuws taal gegroeid is uit die der voormalige „Kanaanieten“, waarbij spr. herinnerde aan een auteur, die zeide: in de taal der gevloekten (Kanaän) gaf God zijn openbaring.

De president-curator, ds. D. v. Dijk, heeft op zijn vertrouwde geestige manier de heer Lettinga niet alleen hartelijk verwelkomd, maar ook voor zijn heldere en leerzame openingsrede hartelijk bedankt.

Het was een mooi uur; het geeft ons goede moed, dat in het verkeer met de hoogleraren en de andere lectoren onze „negende man“ een goede en nuttige plaats zal innemen, en dat zijn veelomvattende kennis op een maar door weinigen betreden gebied niet alleen aan onze studenten, maar ook aan de docenten ten goede zal komen.

De kerken mogen zich ook in deze noodzakelijke uitbreiding van haar Hogeschool dankbaar verheugen. De studie van het Oude Testament vraagt grote inspanning; we vertrouwen, dat ze door deze benoeming zal worden vergemakkelijkt en geïntensiveerd.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

De duivel onder ons

Uit het Dagboek van Lucifer, door C. Toorn-vliet, Uitgave van La Rivière & Voorhoeve, Zwolle.

Dr H. Bavinck schreef in zijn „De overwinning der ziel“, deze onder ons bekend geworden woorden: „Na de oppermachtige heerschappij van het materialisme in de vorige eeuw heeft allerwege het bevrijdingswoord weerklonken, dat Dr Van Ginneken in zijn Handboek der Nederlandsche Taal als banier voorop draagt: „Psyché nikai, de ziel overwint“.

Maar terecht heeft eens iemand naar aanleiding van deze woorden gezegd: het was niet meer dan een Pyrrhus-overwinning. Hoe verder we deze „eeuw van de overwinnende ziel“ inkomen, hoe meer de juistheid van deze laatste opmerking ons blijkt.

Want, zo min als de „eeuw van het materialisme“ recht gedaan heeft aan het „stoffelijke“, zomin doet deze eeuw recht aan de ziel, om nu, gemakshalve, de onjuiste tegenstelling tussen ziel en stof, maar even vast te houden.

Dat blijkt vooral ook wel uit de geschiedenis der literatuur van de laatste halve eeuw. In de literatuur

rezoneert feller en directer de geest des tijds, dan in enig ander ding en wanneer we zien wat er in de laatste decennia zoal van de pers komt, zal niemand ontkennen, dat de „ziel“ en de „geest“ en de wereld der geesten behoorlijk hun aandeel krijgen, zowel in het proza als in de poëzie. Men wil wel weer geloven in een onzichtbare wereld en aan de „ziel“ haar plaats weer schenken. Ook de duivel aanvaardt men weer en boeken, waarin op charmante en sensationele wijze over deze dingen gehandeld wordt, vinden een ruim afzetgebied.

Amerika heeft dat begrepen en een stroom van dit genre boeken vindt haar weg onder de massa, en bereikt, vertaald, ook West-Europa. „Brieven uit de hel“, niet waar? wie wil die nu niet lezen? En zo komt de „Bijbel“ opnieuw tot de mens dezer eeuw. En de bioscoop wil er niet voor onder doen. Het bijbels motief doet opgeld. Na de roman van „Simson en Delila“ komt nu die van „David en Bathseba“.

Inderdaad: een „Pyrrhus-overwinning“ van de ziel. Het thema is een mode-artikel geworden en dus staat het, maar deze „overwinning“ van de ziel kon wel eens haar totale ondergang betekenen.

Of er nu onzerzijds principiële bezwaren in te brengen zijn tegen de roman met bijbels motief? Ik geloof het niet. Zo min als we Rembrandt op de index geplaatst hebben, zullen we het de romanschrijver kunnen doen, die zich aan het bijbels thema waagt.

„Waagt“ zeggen we en daarmee is gezegd, dat we reserves maken. Het blijft uiterst delicaat en moeilijk, en wie ook maar zich even verleiden laat om het bijbels motief in dienst van zijn pen te stellen, in plaats van zijn pen dienstbaar te maken aan de Schrift, is daarin reeds, wegens profanatie te veroordelen.

We hebben dus voorzichtig te zijn, uiterst voorzichtig, en mogen onszelf wel angstvallig afvragen: waar de grens ligt tussen wat we mogen en dus ook moeten, in deze, en waar de modezucht begint.

Voor deze vraag hebben we ons ook gesteld gezien bij het doorlezen van het hierboven genoemd boek.

De kapt van dit boek dringt ons al tot deze vraagstelling. Knaalrood en hegel en diepzwart, met de staart van de duivel er overheen slingerend.

Het sensatie-spoorwegromannetje verbert 't niet.

En wat de uitgevers ons komen vertellen over dit boek, maakt het er al niet veel beter op. Lustig maar eens: „Het dagboek van Lucifer geeft ons geen eentonig relaas, integendeel, in een boeiende stijl laat de schrijver ons de duivel in actie zien. Telkens grijpt hij een nieuw beeld; hij voert ons mee naar het paleis van Satan, legt Lucifer bij een ontmoeting met de aartsengel Michaël een tekening van West-Europa in de mond, beschrijft zijn tactiek om het huwelijk te breken vóór het gesloten is, voert ons van het „Engelandspeel“ naar een verwant „Himmelspeel“ en laat Lucifer zijn dromen dromen, door een kinderkliniek trekken, zijn strijd om de jeugd voeren en op het Damrak in Amsterdam het défilé der mensen beschouwen, en zoveel meer.....“.

De mensen kopen hier dus „waar“ voor hun geld!

We vermoeden zo, dat Dr de Bondt het bij het lezen van dit boek best naar zijn zin gehad zal hebben. Immers hij weet in De Bazuin van enkele weken geleden in een artikel over „Toen en Nu“ te vertellen, dat de jeugd andere idealen heeft, andere maatstaven aanlegt, waarnaar zij de dingen beoordeelt en die jeugd ziet, met name in de grote steden, telkens weer uit naar jonge predikanten, die de taal der jeugd verstaan en spreken. Want, zo vraagt hij, wat hebben de jonge-

ren, als
langen v
alot: „De
geren....
Nu, de
Maar
auteur o
Dat hij
nemen, v
dialoog e
duivelen
aan de h

„Va
Hij kee
— E
Ik s
toe te

Hier n
geschrev

„Gab
soms v
prickel
Vijand
kering
zo'n h
dag to
seerde.

— V
bericht
de hee
slaat c
op aar
Ik h
zou 't l
ik moe
dienen

— V
vangen
uw Me
knijpt
Gabr
nen zij

Wann
daan he

„Wa
daag: 'o
om eer
Ze had

Nogee
of een d
Maar
gechagt
De en
ons te li
zame er
een gesj
brengt
die van
een ver
elkaar
smadelij
er in Jt

De m
wereldse
zijn Mef
te, waar
hij doet
Mefisto!

komen e
het geb
Aan Ds
naar Sin
nemen, c
de Batal
de oplos
hulsvesti
kele gro
pongs w
genverbi
vanuit
schijnlijk
voor eer
de buurt
is het
wel 35 l
dinelect.

Dat di
als ge w
dezelfde
zegen de
Wat h
eerste ja
gehad. Z
Maar v
vang. (I
type vi
over ter
hoofdza
als geze
begeeft
de reis.
spoedig
berg) a
Dan wo
voet gau
alleen d